

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA HENRIKA SAUGMANDSGORA ĒES
[HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE]
SECINĀJUMI,
sniegti 2017. gada 31. maijā¹

Apvienotās lietas C-52/16 un C-113/16

“SEGRO” Kft.
pret
Vas Megyei Kormányhivatal Sárvári Járásí Földhivatala(C-52/16)
un
Günther Horváth
pret
Vas Megyei Kormányhivatal(C-113/16)

(Szombathelyi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Sombathejas Administratīvo un darba lietu tiesa, Ungārija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – LESD 49. pants – Brīvība veikt uzņēmējdarbību – LESD 63. pants – Kapitāla brīva aprīte – Netieša diskriminācija – Lauksaimniecības zemes *ususfructus* lietojuma vai parastas lietošanas tiesības, kas iegūtas, noslēdzot līgumu – Aizliegums iegūt šādas tiesības citām personām, kuras nav lauksaimniecības zemes īpašnieka tuvi radnieki – Tiesību akti, ar kuriem paredzēta šādu tiesību atcelšana, ja netiek izpildīts šis nosacījums – Pamatojuma neesamība – Valsts tiesiskā regulējuma attiecībā uz valūtas maiņas kontroli pārkāpums – Negodīgas prakses apkarošana – Spekulācijas ar zemi apkarošana – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 17. un 47. pants – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas nepiemērojamība neatkarīgi no jautājuma par aprītes brīvību pārkāpumu

I. Ievads

1. Ar 2016. gada 25. janvāra (C-52/16) un 2016. gada 8. februāra (C-113/16) lēmumiem, kuri Tiesā reģistrēti attiecīgi 2016. gada 29. janvārī un 2016. gada 26. februārī, *Szombathelyi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (Sombathejas Administratīvo un darba lietu tiesa, Ungārija) iesniedza Tiesai divus lūgumus sniegt prejudiciālu nolēmumu par to, kā interpretēt LESD 49. un 63. pantu, kā arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 17. un 47. pantu.

2. Šie lūgumi tika iesniegti saistībā ar strīdu starp, pirmkārt, “SEGRO” Kft. un *Vas Megyei Kormányhivatal Sárvári Járásí Földhivatala* (Vašas meģes administratīvie dienesti – Šārvāras apgabala Zemesgrāmatu nodaļa, Ungārija) un, otrkārt, *Günther Horváth* un *Vas Megyei Kormányhivatal* (Vašas meģes administratīvie dienesti, Ungārija) par lēmumiem attiecībā uz to lauksaimniecības zemes *ususfructus* lietojuma tiesību, kuru īpašnieki bija attiecīgi *SEGRO* un *G. Horváth*, svītrosanu no zemesgrāmatas.

¹ Oriģinālvaloda – franču.

3. Šo lēmumu par svītrošanu pamatā bija valsts tiesiskais regulējums, kurā paredzēta lauksaimniecības zemes *ususfructus* lietojuma tiesību un parastās lietošanas tiesību izbeigšana, ja vien nav iesniegti pierādījumi par to, ka šīs tiesības ir noteiktas starp tuviem radniekiem.

4. Iemeslu, kurus es izklāstīšu turpinājumā, dēļ es uzskatu, ka šis tiesiskais regulējums un lēmumi par svītrošanu, kuru pamatā ir šis regulējums, ir pretrunā kapitāla brīvai aprītei. Prasība, saskaņā ar kuru šādas tiesības ir jānosaka starp tuviem radniekiem, rada netiešu diskrimināciju, kaitējot citu dalībvalstu valstspiederīgajiem, un to nevar attaisnot neviens no Ungārijas valdības izvirzītajiem mērķiem.

5. Turklāt attiecībā uz Hartas 17. un 47. pantu, uz kuru pārkāpumu iesniedzējtiesa ir atsaukusies lietā C-52/16 *SEGRO*², es ieteikšu Tiesai Hartas 51. panta 1. un 2. punktu interpretēt šādi: ja valsts tiesiskais regulējums tiek skatīts, ņemot vērā aprītes brīvības, uz Hartā garantēto pamattiesību pārkāpumu nevar atsaukties neatkarīgi no jautājuma par šo brīvību ierobežojumu.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

6. Ungārijas pievienošanās Eiropas Savienībai tika paredzēta ar Pievienošanās līgumu³ (turpmāk tekstā – “2003. gada Pievienošanās līgums”), kuram pievienots akts, kurā paredzēti šīs pievienošanās nosacījumi⁴ (turpmāk tekstā – “2003. gada Pievienošanās akts”) atbilstīgi šā līguma 1. panta 2. punktam. Minētais līgums atbilstoši tā 2. panta 2. punktam stājās spēkā 2004. gada 1. maijā.

7. 2003. gada Pievienošanās akta X pielikuma 3. nodaļas nosaukums ir “Brīva kapitāla aprīte”. Šīs 3. nodaļas 2. punktā ir noteikts:

“Neskarot pienākumus, kas noteikti Līgumos, uz kuriem balstās Eiropas Savienība, Ungārija var septiņus gadus no pievienošanās dienas paturēt spēkā tādus aizliegumus attiecībā uz lauksaimniecības zemes iegādi, kas šā Akta parakstīšanas dienā paredzēti Ungārijas tiesību aktos un kas attiecas uz fiziskām personām, kuras nav Ungārijas iedzīvotāji vai pilsoņi, un uz juridiskām personām. Attiecībā uz lauksaimniecības zemes iegādi dalībvalstu pilsoņiem vai juridiskām personām, kas izveidotas saskaņā ar citas dalībvalsts tiesību aktiem, nekādā gadījumā nedrīkst piemērot noteikumus, kas ir nelabvēlīgāki par noteikumiem, kuri ir spēkā [2003. gada] Pievienošanās līguma parakstīšanas dienā. [..]

Uz citu dalībvalstu pilsoņiem, kas vēlas veikt uzņēmējdarbību kā pašnodarbināti zemnieki un dzīvot Ungārijā un kas vismaz trīs gadus pēc kārtas likumīgi dzīvojuši un kā zemnieki aktīvi darbojušies Ungārijā, neattiecina šā panta iepriekšējās daļas noteikumus un jebkādus noteikumus un procedūras, ko neattiecina uz Ungārijas pilsoņiem. [..]

2 Skat. šo secinājumu 21. punktu.

3 Līgums starp Beļģijas Karalisti, Dānijas Karalisti, Vācijas Federatīvo Republiku, Grieķijas Republiku, Spānijas Karalisti, Francijas Republiku, Īriju, Itālijas Republiku, Luksemburgas Lielhercogisti, Nīderlandes Karalisti, Austrijas Republiku, Portugāles Republiku, Somijas Republiku, Zviedrijas Karalisti, Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienoto Karalisti (Eiropas Savienības dalībvalstīm) un Čehijas Republiku, Igaunijas Republiku, Kipras Republiku, Latvijas Republiku, Lietuvas Republiku, Ungārijas Republiku, Maltas Republiku, Polijas Republiku, Slovēnijas Republiku un Slovākijas Republiku par Čehijas Republikas, Igaunijas Republikas, Kipras Republikas, Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas, Ungārijas Republikas, Maltas Republikas, Polijas Republikas, Slovēnijas Republikas un Slovākijas Republikas pievienošanas Eiropas Savienībai (OV 2003, L 236, 17. lpp.).

4 Akts par Čehijas Republikas, Igaunijas Republikas, Kipras Republikas, Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas, Ungārijas Republikas, Maltas Republikas, Polijas Republikas, Slovēnijas Republikas un Slovākijas Republikas pievienošanās nosacījumiem un pielāgojumiem līgumos, kas ir Eiropas Savienības pamatā (OV 2003, L 236, 33. lpp.).

Ja ir pietiekami pierādījumi par to, ka pēc pārejas posma beigām būs nopietni traucējumi vai šādu traucējumu rašanās iespējamība Ungārijas lauksaimniecības zemju tirgū, Komisija pēc Ungārijas lūguma lemj par pārejas laikposma pagarināšanu par ne vairāk kā trim gadiem.”

8. Ar 2010. gada 20. decembra lēmumu Komisija līdz 2014. gada 30. aprīlim pagarināja pārejas periodu attiecībā uz lauksaimniecības zemes iegādi Ungārijā, kas noteikts 2003. gada Pievienošanās akta X pielikuma 3. nodaļas 2. punktā⁵.

B. Ungārijas tiesības

9. *Termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény* (1994. gada Likums Nr. LV par lauksaimniecības zemi) (turpmāk tekstā – “1994. gada Likums par lauksaimniecības zemi”) tika grozīts, šiem grozījumiem stājoties spēkā 2013. gada 1. janvārī, tādējādi, ka lauksaimniecības zemes *ususfructus* lietojuma tiesības tika atļautas tikai vienas ģimenes tuvu radnieku starpā.

10. Šajā ziņā minētajā likumā tika iekļauts jauns 91. panta 1. punkts, kas bija formulēts šādi:

“2033. gada 1. janvārī *ex lege* izbeigsies visas *ususfructus* lietojuma tiesības, kuras pastāvēja 2013. gada 1. janvārī un tika piešķirtas, personām, kas nav tuvi radnieki, noslēdzot beztermiņa līgumu vai līgumu uz noteiktu laiku, kas pārsniedz 2032. gada 30. decembri.”

11. *Mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény* (2013. gada Likums Nr. CXXII par lauksaimniecības un mežu zemes apriti) (turpmāk tekstā – “2013. gada likums par lauksaimniecības zemi”) tika pieņemts 2013. gada 21. jūnijā un stājās spēkā 2013. gada 15. decembrī. Tā 5. panta 13. punktā ir iekļauta šāda definīcija:

“Tuvi radnieki ir laulātais, ģimenes locekļi taisnā līnijā, adoptēti bērni, savi bērni un laulātā bērni, adoptētāji, vecāka laulātais un audžuvecāki, kā arī brāļi un māsas.”

12. 2013. gada Likuma par lauksaimniecības zemi 37. panta 1. punktā ir paredzēta to *ususfructus* lietojuma tiesību spēkā neesamība, kas noteiktas ar līgumu par lauksaimniecības zemi, izņemot gadījumus, kad šis līgums noslēgts starp tuviem radniekiem.

13. *Mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvénnyel összefüggő egyes rendelkezésekről és átmeneti szabályokról szóló 2013. évi CCXII. törvény* (2013. gada Likums Nr. CCXII par dažiem noteikumiem un pārejas pasākumiem saistībā ar 2013. gada Likumu par lauksaimniecības zemi) (turpmāk tekstā – “2013. gada Likums par pārejas pasākumiem”) tika pieņemts 2013. gada 12. decembrī un stājās spēkā 2013. gada 15. decembrī.

14. Šā likuma 108. panta 1. punktā, ar kuru tika atcelts 1994. gada Likuma par lauksaimniecības zemi 91. panta 1. punkts, ir noteikts:

“2014. gada 1. maijā *ex lege* izbeidzas *ususfructus* lietojuma un parastās lietošanas tiesības, kas pastāv 2014. gada 30. aprīlī un ir iegūtas, personām, kas nav tuvi radnieki, noslēdzot beztermiņa līgumu vai līgumu uz noteiktu laiku, kas pārsniedz 2014. gada 30. aprīli.”

⁵ Komisijas 2010. gada 20. decembra Lēmums 2010/792/ES, ar ko pagarina pārejas periodu attiecībā uz lauksaimniecības zemes iegādi Ungārijā (OV 2010, L 336, 60. lpp).

15. *Ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény* (1997. gada Likums Nr. CXLI par zemesgrāmatām) (turpmāk tekstā – “Zemesgrāmatu likums”) 94. pantā ir noteikts:

“1. Lai svītrotu no Zemesgrāmatu reģistra *ususfructus* lietojuma un lietošanas tiesības (ši panta nolūkos turpmāk tekstā kopā – “*ususfructus* lietojuma tiesības”), kas izbeidzas saskaņā ar 2013. gada Likuma par pārejas pasākumiem 108. panta 1. punktu, par zemesgrāmatu reģistru atbildīgā iestāde līdz 2014. gada 31. oktobrim nosūta fiziskai personai – *ususfructus* lietojuma tiesību turētājam – pieprasījumu piecpadsmit dienu laikā no tā saņemšanas brīža, aizpildot ministra izstrādāto veidlapu, deklarēt savu radniecības saišu esamību starp to un personu, kas piešķirusi *ususfructus* lietojuma tiesības, t.i., nekustamā īpašuma īpašnieku atbilstoši dokumentiem, uz kuru pamata notikusi reģistrācija zemesgrāmatā. Pēc 2014. gada 31. decembra netiks pieņemts neviens termiņa neievērošanu pamatojošs pieteikums.

[..]

3. Ja no deklarācijas izriet savu radniecības saišu neesamība vai arī tiesību turētājs neiesniedz deklarāciju noteiktajā termiņā, par zemesgrāmatu reģistru atbildīgā iestāde nākamajos sešos mēnešos pēc deklarācijas iesniegšanai norādītā termiņa izbeigšanās un vēlākais līdz 2015. gada 31. jūlijam pēc savas ierosmes no zemesgrāmatu reģistra svītro *ususfructus* lietojuma tiesības.

[..]

5. Par zemesgrāmatām atbildīgā iestāde pēc savas iniciatīvas vēlākais 2014. gada 31. decembrī uzsāk svītrot no zemesgrāmatu reģistra *ususfructus* lietojuma tiesības, kas bija reģistrētas tādu juridisko personu un struktūru labā, kurām nav juridiskas personas statusa, bet kuras ir tiesīgas iegūt tiesības, kas var tikt iekļautas zemesgrāmatu reģistrā, kuras ir atceltas, piemērojot [2013. gada Likuma par pārejas pasākumiem] 108. panta 1. punktu.”

III. Pamatlietas un prejudiciālie jautājumi

A. Lieta C-52/16

16. *SEGRO* ir komercsabiedrība, kuras galvenais birojs atrodas Ungārijā un kuras akcionāri – fiziskas personas – ir citu dalībvalstu valstspiederīgie, kuri dzīvo Vācijā.

17. *SEGRO* savas *ususfructus* lietojuma tiesības uz diviem lauksaimniecības zemesgabaliem, kas atrodas Ungārijā, ieguva pirms 2014. gada 30. aprīļa. Šīs tiesības bija ierakstītas zemesgrāmatu reģistrā. Ungārijas valdība šajā ziņā precizēja, ka attiecīgās tiesības pamatlietā tika noteiktas pirms 2004. gada 1. maija.

18. Ar diviem – attiecīgi 2014. gada 10. septembra un 2014. gada 11. septembra – lēmumiem Vašas meģes administratīvie dienesti – Šārvāras apgabala Zemesgrāmatu nodaļa svītvoja šīs *ususfructus* lietojuma tiesības no zemesgrāmatas, atsaucoties uz 2013. gada Likuma par pārejas pasākumiem 108. panta 1. punktu un Zemesgrāmatu likuma 94. panta 5. punktu.

19. Prasībā, ko *SEGRO* cēla iesniedzējtiesā, tā it īpaši apgalvoja, ka ar iepriekš minētajām valsts tiesību normām tiek pārkāpts Ungārijas Pamatlikums un Savienības tiesības.

20. Iesniedzējtiesa uzsāka tiesvedību *Alkotmánybíróság* (Konstitucionālā tiesa, Ungārija), lai konstatētu, ka šīs tiesību normas ir pretrunā Ungārijas Pamatlikumam. Ar 2015. gada 21. jūlija spriedumu Nr. 25 *Alkotmánybíróság* konstatēja neatbilstību Ungārijas Pamatlikumam un aicināja likumdevēju grozīt attiecīgo regulējumu vēlākais līdz 2015. gada 1. decembrim. Iesniedzējtiesa uzskata, ka šis termiņš ir beidzies, bet nekādi pasākumi nav veikti.

21. No jauna skatot pamatlietu, iesniedzējtiesa vispirms uzskatīja, ka attiecīgās valsts tiesību normas var atturēt citu dalībvalstu valstspiederīgos no tiesību veikt uzņēmējdarbību (LESD 49. pants) un tiesību uz kapitāla brīvu apriti (LESD 63. pants) īstenošanas, iegūstot lietojuma tiesības uz zemes īpašumiem, kuri atrodas Ungārijā, sakarā ar risku, ka priekšlaicīgi bez atbilstošas atlīdzības tiks atceltas šīs tiesības. Šīs tiesību normas esot arī nesamērīgs apdraudējums ieinteresēto personu tiesībām uz īpašumu, kas garantētas Hartas 17. pantā. Visbeidzot, netiešā tiesiskā prezumpcija, atbilstīgi kurai visi privātie līgumi, ar kuriem noteiktas lauksaimniecības zemes *ususfructus* lietojuma tiesības un lietošanas tiesības, ir bijuši noslēgti, lai izvairītos no īpašuma iegūšanas ierobežojumiem, kaitētu ar Hartas 47. pantu aizsargātajām tiesībām uz taisnīgu tiesu.

22. Šādos apstākļos *Szombathelyi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (Sombathejas Administratīvo un darba lietu tiesa, Ungārija) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

- “1) Vai Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. un 63. pants un [Hartas] 17. un 47. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem pretrunā ir tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā apstrīdētais, kurā – neizsverot citus kritērijus – ir noteikts pienākums atcelt lietošanas tiesības uz lauksaimniecības nekustamo īpašumu, kas ir reģistrētas uz komercsabiedrību vai fizisko personu vārda, kuras nav īpašnieka tuvi radnieki, vienlaikus nenosakot izbeigto lietošanas tiesību īpašniekiem atlīdzību par tiem nodarītajiem mantiskajiem zaudējumiem, kas, lai arī nav paredzēta saistībā ar norēķinu starp līgumslēdzējam pusēm, izriet no spēkā esošajiem līgumiem?”
- 2) Vai Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. un 63. pants un [Hartas] 17. un 47. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem pretrunā ir tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā apstrīdētais, kurā – neizsverot citus kritērijus – ir noteikts pienākums atcelt lietošanas tiesības uz lauksaimniecības nekustamo īpašumu, kas ir reģistrētas uz komercsabiedrību vai fizisko personu vārda, kuras nav īpašnieka tuvi radnieki, saskaņā ar pirms 2014. gada 30. aprīļa noslēgtajiem līgumiem, un vienlaikus izbeigto lietošanas tiesību īpašniekiem ir noteikta atlīdzība par mantiskajiem zaudējumiem, kas, lai arī nav paredzēta saistībā ar norēķinu starp līgumslēdzējam pusēm, izriet no spēkā esošajiem līgumiem?”

B. Lieta C-113/16

23. *G. Horváth* ir Austrijas valstspiederīgais, kurš dzīvo Austrijā un pirms 2014. gada 30. aprīļa ir ieguvis *ususfructus* lietojuma tiesības uz diviem lauksaimniecības zemes gabaliem Ungārijā, kuras izbeidzas viņa nāves brīdī. Šīs tiesības ir ierakstītas zemesgrāmatu reģistrā. Ungārijas valdība šajā ziņā precizēja, ka pamatlietā apstrīdētās tiesības ir noteiktas pirms 2004. gada 1. maija.

24. Ar 2015. gada 12. oktobra lēmumu Vašas meģes administratīvais dienests, atsaucoties uz 2013. gada Likuma par lauksaimniecības zemi 5. panta 13. punktu, 2013. gada Likuma par pārejas pasākumiem 108. panta 1. punktu un Zemesgrāmatu likuma 94. panta 1. un 3. punktu, šīs *ususfructus* lietojuma tiesības svītvoja no zemesgrāmatas.

25. *G. Horváth* par šo lēmumu cēla prasību iesniedzējtiesā.

26. Iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai prasība par tuvu ģimenes saišu esamību starp līgumslēdzējām pusēm, ar kurām tiek noteiktas *ususfructus* tiesības, ir slēpta citu dalībvalstu valstspiederīgo diskriminācija, ja lauksaimniecības zemes pieder galvenokārt Ungārijas valstspiederīgajiem. Šī diskriminējošā iedarbība esot vēl jo uzskatāmāka tāpēc, ka iepriekš ārvalstu fiziskajām un juridiskajām personām bija aizliegts iegūt īpašumā šādas zemes, tādējādi *ususfructus* tiesību vai lietošanas tiesību turētāju īpatsvars ir augstāks starp citu dalībvalstu valstspiederīgajiem nekā starp Ungārijas valstspiederīgajiem.

27. Šādos apstākļos *Szombathelyi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (Sombathejas Administratīvo un darba lietu tiesa, Ungārija) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

- “1) Vai tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā aplūkotais, saskaņā ar kuru, lai saglabātu lauksaimniecības zemes *ususfructus* lietojuma tiesības un parastās lietošanas tiesības, ir jāsniedz pierādījums par tuvām radniecības saitēm ar personām, kas šādas tiesības ir piešķirušas, un saskaņā ar kuru gadījumā, ja *ususfructus* lietojuma tiesību vai parastās lietošanas tiesību turētājs nevar pierādīt tuvu radniecības saišu esamību, viņa tiesības izbeidzas *ex lege*, neizmaksājot viņam nekādu atlīdzību, ir uzskatāms par ierobežojumu, kas nav saderīgs ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. un 63. pantu?”
- 2) Vai, ņemot vērā Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. un 63. pantu, attiecīgās dalībvalsts pilsoņus un citu dalībvalstu pilsoņus faktiski vienādi ietekmē tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā aplūkotais, saskaņā ar kuru, lai saglabātu lauksaimniecības zemes *ususfructus* lietojuma tiesības un parastās lietošanas tiesības, ir jāsniedz pierādījums par tuvām radniecības saitēm ar personām, kas šādas tiesības ir piešķirušas, un saskaņā ar kuru gadījumā, ja *ususfructus* lietojuma tiesību vai parastās lietošanas tiesību turētājs nevar pierādīt tuvu radniecības saišu esamību, viņa tiesības izbeidzas *ex lege*, neizmaksājot viņam nekādu atlīdzību?”

IV. Tiesvedība Tiesā

28. Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesas kancelejā tika reģistrēti 2016. gada 29. janvārī (C-52/16) un 2016. gada 26. februārī (C-113/16).

29. Rakstveida apsvērumus iesniedza Ungārijas, Itālijas, Austrijas un Portugāles valdības, kā arī Komisija.

30. Tiesas sēdē 2017. gada 7. martā mutvārdu apsvērumus sniedza Ungārijas valdība un Komisija.

V. Vērtējums

31. Ar saviem jautājumiem iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai LESD 49. un 63. pants, kā arī Hartas 17. un 47. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, ar kuru paredzēta lauksaimniecības zemes *ususfructus* lietojuma un parastās lietošanas tiesību izbeigšana, ja vien netiek pierādīts, ka šīs tiesības ir noteiktas vienas ģimenes tuvu radnieku starpā.

32. Visi lietas dalībnieki, kuri Tiesā iesniedza apsvērumus, izņemot Ungārijas valdību, uzskata, ka uz šo jautājumu ir jāsniedz apstiprinoša atbilde.

33. Ņemot vērā turpinājumā izklāstītos iemeslus, es iesaku Tiesai uz šiem jautājumiem atbildēt tādējādi, ka LESD 63. pants, ar kuru tiek garantēta kapitāla brīva aprīte, nepieļauj tādu tiesisko regulējumu.

A. Par prejudiciālo jautājumu pieņemamību

34. Ungārijas valdība pauda šaubas par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību.

35. Pirmkārt, šī valdība uzsver, ka pamatlietā apstrīdētās *ususfructus* lietojuma tiesības tika noteiktas, pirms stājās spēkā 2003. gada Pievienošanās līgums, un ka to noteikšana turklāt bija pretrunā tolaik piemērojamajam valsts tiesiskajam regulējumam. Tādējādi neesot iespējams saistībā ar Savienības tiesībām novērtēt to, ka valsts likumdevējs atceļ šīs nelikumīgi pirms šā līguma stāšanās spēkā noteiktās tiesības.

36. Es atgādinu, ka attiecībā uz Savienības tiesību piemērošanu jaunā dalībvalstī Tiesa ir kompetenta interpretēt šīs tiesības [tikai] pēc šīs valsts pievienošanās Savienībai⁶.

37. Pamatlietās ir skaidrs, ka attiecīgās *ususfructus* lietojuma tiesības ar administratīviem lēmumiem, kuri pieņemti pēc 2004. gada 1. maija⁷, kas ir 2003. gada Pievienošanās līguma⁸ spēkā stāšanās diena, ir svītrotas no zemesgrāmatu reģistra, par pamatu ņemot likumdošanas normas, kas pieņemtas pēc šā līguma stāšanās spēkā⁹.

38. Tāpēc man nešķiet apstrīdams tas, ka Tiesa ir kompetenta interpretēt Savienības tiesības saistībā gan ar lēmumiem par svītrošanu, gan ar pamatlietās apstrīdētajiem tiesību aktiem pat tad, ja tiktu pieņemts, ka šīs tiesības ir noteiktas pirms 2004. gada 1. maija.

39. Es precizēju, ka sava izklāsta turpinājumā es izvērtēšu Ungārijas valdības argumentu par *ususfructus* lietojuma tiesību nelikumību *ab initio*¹⁰.

40. Otrkārt, Ungārijas valdība norāda, ka prejudiciālie jautājumi kļūdaini attiecoties uz 2013. gada Likuma par pārejas pasākumiem 108. panta 1. punktu. Šī valdība uzskata, ka attiecīgās *ususfructus* lietojuma tiesības ir izbeigušās *ex lege* 2014. gada 1. maijā, piemērojot iepriekš minēto normu, tādējādi pamata tiesvedībās esot apstrīdēta tikai Zemesgrāmatu likuma 94. panta piemērošana.

41. Šajā ziņā ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru tikai valsts tiesa, kura izskata strīdu un kurai ir jāuzņemas atbildība par pieņemamo tiesas nolēmumu, ir tā, kas, ņemot vērā konkrētās lietas īpatnības, var noteikt, cik lielā mērā prejudiciālais nolēmums ir vajadzīgs, lai tā varētu izspriest lietu, un cik atbilstīgi ir jautājumi, ko tā uzdod Tiesai. Līdz ar to gadījumos, kad jautājumi ir par Savienības tiesību normas interpretāciju vai spēkā esamību, Tiesai principā ir pienākums pieņemt nolēmumu¹¹.

42. No minētā izriet, ka uz jautājumiem par Savienības tiesībām ir attiecināma atbilstības prezumpcija. Valsts tiesas iesniegto lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesa var noraidīt tikai tad, ja ir visai acīmredzams, ka lūgtajai Savienības tiesību normas interpretācijai vai spēkā esamības izvērtējumam nav nekāda sakara ar pamatlietas faktiem vai tās priekšmetu, ja izvirzītā problēma ir hipotētiska vai ja Tiesai nav zināmi faktiskie vai juridiskie apstākļi, kas nepieciešami, lai sniegtu noderīgu atbildi uz tai uzdotajiem jautājumiem¹².

6 Šajā nozīmē skat. spriedumus, 1999. gada 15. jūnijs, *Andersson un Wåkerås-Andersson* (C-321/97, EU:C:1999:307, 31. punkts), un 2006. gada 10. janvāris, *Ynos* (C-302/04, EU:C:2006:9, 36. punkts).

7 Skat. šo secinājumu 18. un 24. punktu.

8 Skat. šo secinājumu 6. punktu.

9 Skat. šo secinājumu 9.–15. punktu.

10 Skat. šo secinājumu 90.–99. punktu.

11 Skat. it īpaši spriedumu, 2015. gada 16. jūnijs, *Gauweiler* u.c. (C-62/14, EU:C:2015:400, 24. punkts un tajā minētā judikatūra).

12 Skat. it īpaši spriedumu, 2015. gada 16. jūnijs, *Gauweiler* u.c. (C-62/14, EU:C:2015:400, 25. punkts un tajā minētā judikatūra).

43. Jautājumi, kuri uzdoti saistībā ar šīm lietām, neattiecas ne uz vienu no šajā judikatūrā noteiktajiem gadījumiem. Nav apstrīdams, ka 2013. gada Likuma par pārejas pasākumiem 108. panta 1. punktam ir būtiska nozīme pamatlietās, jo tajā ir paredzēta tādu *ususfructus* lietojuma tiesību izbeigšana, kas noteiktas starp personām, kuras nav tuvi radnieki.

44. Treškārt, Ungārijas valdība apgalvo, ka iesniedzējtiesa ir apšaubījusi *Alkotmánybíróság* (Konstitucionālā tiesa) 2015. gada 21. jūlija spriedumu Nr. 25, lai gan šis tiesas spriedumi tai ir saistoši.

45. Es atgādinu, ka valsts tiesām – kā Tiesa vairākkārt ir nospriedusi – ir visplašākās iespējas vērsties Tiesā ar jautājumu par atbilstošo Savienības tiesību normu interpretāciju un šī iespēja pārtop par pienākumu tiesām, kas lietu izskata pēdējā instancē, izņemot Tiesas judikatūrā atzīto izņēmumu gadījumā. Valsts tiesību norma nevar būt šķērslis valsts tiesai, atkarībā no gadījuma, izmantot šādu iespēju vai izpildīt šādu pienākumu. Gan šāda iespēja, gan pienākums ir raksturīga iezīme kā LESD 267. pantā izveidotajai sadarbības sistēmai starp valsts tiesām un Tiesu, tā arī tiesas, kurai ir uzdots piemērot Savienības tiesības, funkcijām, kuras valsts tiesām ir uzticētas ar šo tiesību normu¹³.

46. Tādējādi valsts tiesību norma, uz kuru atsaucas Ungārijas valdība, nevar būt šķērslis iesniedzējtiesas iespējai vērsties Tiesā prejudiciālā kārtībā, lai tai iesniegtu jautājumu par Savienības tiesību interpretāciju, līdzīgi tiem jautājumiem, kuri ir šo tiesvedību objekts.

47. No iepriekš minētā es secinu, ka lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu ir pieņemami.

B. Par piemērojamo aprites brīvību

48. Ņemot vērā Tiesai iesniegtos apsvērumus, ir jānosaka, vai uz pamatlietās apstrīdētajiem valsts pasākumiem ir attiecināmi LESD noteikumi par kapitāla brīvu apriti vai arī noteikumi par tiesībām veikt uzņēmējdarbību. Šo pasākumu mērķis ir regulēt lauksaimniecības zemes *ususfructus* lietojuma un parastās lietošanas tiesību izveidi un saglabāšanu.

49. Es uzskatu, ka minētie pasākumi attiecas nevis uz tiesībām veikt uzņēmējdarbību, kas noteiktas LESD 49. pantā, bet gan uz kapitāla brīvu apriti, kas garantēta LESD 63. pantā, šādu iemeslu dēļ.

50. Cik man zināms, Tiesa vienmēr ir spriedusi – tikai ar vienu senu izņēmumu¹⁴ –, ka valsts pasākumi, ar kuriem tiek regulēti ieguldījumi nekustamajā īpašumā, attiecas uz kapitāla brīvu apriti¹⁵.

51. Atbilstīgi šai judikatūrai, pirmkārt, tiesības iegādāties, izmantot un atsavināt nekustamo īpašumu citas dalībvalsts teritorijā, kad tās tiek īstenotas, rada kapitāla apriti¹⁶.

13 Spriedums, 2016. gada 5. aprīlis, *PFE* (C-689/13, EU:C:2016:199, 32. un 33. punkts un tajos minētā judikatūra).

14 Skat. spriedumu, 1984. gada 6. novembris, *Fearon* (182/83, EU:C:1984:335, 9. punkts). Šis spriedums attiecas uz kādu Īrijas uzņēmumu, kuru veidoja citu dalībvalstu valstspiederīgie un kas bija ekspropriācijas objekts, tāpēc, ka viņi nebija ņēmuši vērā nosacījumu par dzīvošanu laukos. Es tomēr uzskatu, ka risinājums, kāds šajā ziņā tika pieņemts šajā spriedumā, nesenākā Tiesas judikatūrā ir mainīts.

15 Šajā nozīmē skat. spriedumus, 2002. gada 5. marts, *Reisch* u.c. (C-515/99, no C-519/99 līdz C-524/99 un no C-526/99 līdz C-540/99, EU:C:2002:135, 28.–31. punkts); 2003. gada 23. septembris, *Ospelt* un *Schlössle Weissenberg* (C-452/01, EU:C:2003:493, 24. punkts); 2007. gada 25. janvāris, *Festersen* (C-370/05, EU:C:2007:59, 22.–24. punkts), kā arī 2009. gada 1. oktobris, *Woningstichting Sint Servatius* (C-567/07, EU:C:2009:593, 20. punkts).

16 Spriedumi, 2002. gada 5. marts, *Reisch* u.c. (C-515/99, no C-519/99 līdz C-524/99 un no C-526/99 līdz C-540/99, EU:C:2002:135, 29. punkts); 2007. gada 25. janvāris, *Festersen* (C-370/05, EU:C:2007:59, 22. punkts), kā arī 2009. gada 1. oktobris, *Woningstichting Sint Servatius* (C-567/07, EU:C:2009:593, 20. punkts).

52. Otrkārt, kapitāla aprīte, kā tas izriet no Padomes 1988. gada 24. jūnija Direktīvas 88/361/EEK par [EK līguma] 67. panta īstenošanu [pants atcelts ar Amsterdamas līgumu]¹⁷ I pielikumā minētās kapitāla aprītes tipu nomenklatūras, kurai pašai ir norādoša vērtība, ietver darījumus, ar kuriem nerezidenti izdara ieguldījumus nekustamā īpašumā dalībvalsts teritorijā, un šajā nomenklatūrā šī vērtība ir saglabāta attiecībā uz LESD 63. pantā iekļautā kapitāla aprītes jēdziena definēšanu¹⁸.

53. Šajā ziņā no Direktīvas 88/361 I pielikumā ietvertajiem paskaidrojumiem tieši izriet, ka pie ieguldījumu nekustamā īpašumā kategorijas “pieder arī tiesības *noteiktu laiku izmantot svešu īpašumu* [ususfructus *lietojuma tiesības*], servitūta tiesības un būvniecības tiesības” (mans izcēlums).

54. Turklāt šajā judikatūrā, manuprāt, nekustamais īpašums, kas ir attiecīgo ieguldījumu priekšmets, netiek nodalīts atkarībā no tā, vai tas paredzēts privātiem vai profesionāliem mērķiem. It īpaši Tiesa skaidri ir norādījusi uz kapitāla aprīti, ko rada *tiesības izmantot* nekustamus īpašumus citā dalībvalstī, un tas manā ieskatā ietver iespēju izmantot šos īpašumus saistībā ar darbību, kas turklāt attiecas uz brīvību veikt uzņēmējdarbību¹⁹.

55. Citiem vārdiem, uz valsts pasākumiem, kuri skar ieguldījumus nekustamajā īpašumā, ir attiecināma kapitāla brīva aprīte pat tad, ja šie ieguldījumi ir domāti, lai īstenotu tiesības veikt uzņēmējdarbību kādā noteiktā dalībvalstī, neatkarīgi no tā, vai to veic fiziska persona²⁰ vai tā tiek veikta ar tāda uzņēmuma starpniecību, kas nodibināts šajā dalībvalstī²¹.

56. Apstiprinājumu šai interpretācijai es rodu Direktīvas 88/361 I pielikuma paskaidrojumos, atbilstīgi kuriem ieguldījumu nekustamā īpašumā jēdzienā ir ietverti “ēku un zemes pirkumi un ēku celtniecība, ko privātpersonas veic, *lai gūtu ienākumus vai izmantotu personiskām vajadzībām*” (mans izcēlums).

57. Tādējādi iespējamā lauksaimniecības zemes izmantošana pamatlietās gan saistībā ar *SEGRO*, gan *G. Horváth* nevar izraisīt to, ka attiecīgie valsts pasākumi tiek ietverti brīvības veikt uzņēmējdarbību piemērošanas jomā.

58. Šo interpretāciju apstiprina arī 2003. gada Pievienošanās akta X pielikuma saturs, kurā paredzēti daži pārejas noteikumi saistībā ar Ungārijas pievienošanu Savienībai, piemērojot šā akta 24. pantu.

59. Es precizēju, ka šie pārejas noteikumi, kuri nav iesniedzējtiesas uzdoto jautājumu priekšmets, – kā apgalvoja Komisija – nav piemērojami apstākļos, kādi ir pamatlietās, jo administratīvie lēmumi, kas apstrīdēti pamatlietās, tika pieņemti pēc 2014. gada 30. aprīļa, kas ir datums, kad beidzās pagarinātais pārejas periods attiecībā uz lauksaimniecības zemes iegādi Ungārijā, kas minēts 2003. gada Pievienošanās akta X pielikuma 3. nodaļas 2. punktā²².

17 OV 1988, L 178, 5. lpp.

18 Spriedumi, 2002. gada 5. marts, *Reisch* u.c. (C-515/99, no C-519/99 līdz C-524/99 un no C-526/99 līdz C-540/99, EU:C:2002:135, 30. punkts); 2007. gada 25. janvāris, *Festersen* (C-370/05, EU:C:2007:59, 23. punkts), kā arī 2009. gada 1. oktobris, *Woningstichting Sint Servatius* (C-567/07, EU:C:2009:593, 20. punkts).

19 Skat. šo secinājumu 51. punktu.

20 2002. gada 5. marta spriedums *Reisch* u.c. (C-515/99, no C-519/99 līdz C-524/99 un no C-526/99 līdz C-540/99, EU:C:2002:135) attiecās uz sistēmu, kurā bija atļauts iegādāties nekustamos īpašumus, ja pircējs apņemas tur nodibināt savu galveno dzīvesvietu vai tur veikt saimniecisko darbību (skat. šā sprieduma 6. punktu). 2007. gada 25. janvāra spriedums *Festersen* (C-370/05, EU:C:2007:59) it īpaši attiecās uz lauksaimniecībā izmantojama zemes gabala iegādes anulēšanu fiziskai personai, pamatojot ar to, ka šī persona nav nodibinājusi savu dzīvesvietu šajā zemes gabalā.

21 2009. gada 1. oktobra spriedums *Woningstichting Sint Servatius* (C-567/07, EU:C:2009:593) attiecās uz atteikumu izsniegt atļauju ieguldījumiem nekustamā īpašumā Beļģijā, kurus plānoja Nīderlandē dibināts fonds, kas vēlējās izmantot attiecīgos īpašumus ar Beļģijas komercsabiedrību starpniecību (skat. šā sprieduma 12.–14. punktu, kā arī 23. un 24. punktu).

22 Skat. šo secinājumu 8., 18. un 24. punktu.

60. Tomēr šo pasākumu formulējums vieš lietderīgu skaidrību par kapitāla brīvas aprites darbības jomu. Šā pielikuma 3. nodaļas 2. punktā Ungārijai ar dažiem nosacījumiem septiņu gadu pārejas periodā (ko Komisija pagarināja līdz 2014. gada 30. aprīlim²³), sākot no pievienošanās dienas, ir atļauts paturēt spēkā aizliegumus, pirmkārt, tādām fiziskām personām, kas nav Ungārijas rezidenti vai nav Ungārijas valstspiederīgie, un, otrkārt, juridiskām personām iegādāties lauksaimniecības zemi.

61. Minētās 3. nodaļas nosaukums ir “Kapitāla brīva aprīte”. Tādējādi 2003. gada Pievienošanās akta autori ir nepārprotami uzskatījuši, ka lauksaimniecības zemes iegāde, ko veic fiziskas vai juridiskas personas, attiecas uz kapitāla brīvu aprīti.

62. No iepriekš izklāstītā izriet, ka pamatlietā apstrīdēto valsts pasākumu darbības joma ir jāvērtē, ņemot vērā LESD 63. pantā garantēto kapitāla brīvo aprīti.

63. Es tomēr pakārtoti precizēju, ka turpmākais izklāsts ir attiecināms arī uz tiesībām veikt uzņēmējdarbību – aspektā, kas saistīts gan ar ierobežojuma esamību, gan ar pamatojuma neesamību.

C. Par kapitāla brīvas aprītes ierobežojuma pastāvēšanu

64. Tagad ir jānosaka, vai pamatlietās apstrīdētie valsts pasākumi ietver kapitāla brīvas aprītes ierobežojumu.

65. Vispirms Ungārijas valdība apgalvoja, ka LESD 345. pantā dalībvalstīm ir piešķirta plaša brīvība attiecībā uz dažu ar īpašumu saistītu tiesību, piemēram, *ususfructus* lietojuma tiesību, saturu un iegūšanas nosacījumiem, ar vienu ierobežojumu – iegādi nepadarīt neiespējamu un nediskriminēt.

66. Es atgādinu, ka, lai gan LESD 345. pantā ir izteikts Līgumu neitralitātes princips attiecībā uz īpašumtiesību sistēmu dalībvalstīs, tomēr šī neitralitāte nenozīmē, ka valsts noteikumos, kuros reglamentēta nekustamā īpašuma iegāde, varētu netikt ievēroti Savienības tiesību pamatnoteikumi, it īpaši par diskriminācijas aizliegumu, tiesībām veikt uzņēmējdarbību un kapitāla aprītes brīvību²⁴.

67. Tādējādi tas, ka uz pamatlietā apstrīdētajiem pasākumiem var attiekties LESD 345. pants, nevar izslēgt LESD normu attiecībā uz kapitāla aprītes brīvību piemērojamību.

68. Atbilstoši LESD 63. pantam ir aizliegti visi kapitāla aprītes ierobežojumi dalībvalstu starpā. Šis aizliegums attiecas uz visiem valsts pasākumiem, kuri izraisa diskrimināciju atkarībā no kapitāla izcelsmes²⁵.

69. Es uzsveru, ka diskriminācijas konstatējumam, kas ir nopietnāks to pienākumu pārkāpums, kas izriet no Savienības tiesībām, par to, kas izriet no nediskriminējoša ierobežojuma, var būt ietekme pamatojuma posmā²⁶.

70. Es uzskatu, ka valsts pasākumi, kas apstrīdēti pamatlietās, kā to pamatoti norādīja Austrijas un Portugāles valdības, kā arī Komisija, izraisa netiešu diskrimināciju atkarībā no kapitāla izcelsmes.

23 Skat. šo secinājumu 8. punktu.

24 Šajā nozīmē skat. spriedumus, 1984. gada 6. novembris, *Fearon* (182/83, EU:C:1984:335, 7. punkts); 2003. gada 15. maijs, *Salzmann* (C-300/01, EU:C:2003:283, 39. punkts); 2003. gada 23. septembris, *Ospelt* un *Schlössle Weissenberg* (C-452/01, EU:C:2003:493, 24. punkts), kā arī 2013. gada 22. oktobris, *Essent* u.c. (no C-105/12 līdz C-107/12, EU:C:2013:677, 29. un 36. punkts).

25 Šajā nozīmē skat. spriedumus, 1999. gada 14. oktobris, *Sandoz* (C-439/97, EU:C:1999:499, 31. punkts); 2004. gada 4. marts, Komisija/Francija (C-334/02, EU:C:2004:129, 24. un 25. punkts), kā arī 2006. gada 12. decembris, *Test Claimants in the FII Group Litigation* (C-446/04, EU:C:2006:774, 64. un 65. punkts).

26 Skat. šo secinājumu 115.–118. punktu.

71. Es šajā ziņā atgādinu, ka netiešas diskriminācijas esamība ir jākonstatē tad, kad ar valsts tiesisko regulējumu noteikts nosacījums, lai gan ar to netiek noteikta formāla atšķirība atkarībā no izcelsmes, ir vieglāk izpildāms attiecīgās dalībvalsts pilsoņiem nekā citu dalībvalstu pilsoņiem²⁷.

72. Protams, ar tādu valsts pasākumu kā 2013. gada Likuma par pārejas pasākumiem 108. panta 1. punkts, kurā saskaņā ar tiesību aktiem ir paredzēta *ususfructus* lietojuma un parastās lietošanas tiesību izbeigšana *ex lege*, ja vien netiek iesniegti pierādījumi, ka līgums, ar kuru noteiktas šādas tiesības, ir noslēgts tuvu radnieku starpā, atklāti nav noteiktas atšķirības atkarībā no kapitāla izcelsmes.

73. Tomēr šādi tiesību akti izraisa slēptu diskrimināciju atkarībā no kapitāla izcelsmes, ciktāl iespēja būt tuvam tās personas radniekam, kurš ir piešķīris šādas tiesības uz Ungārijas lauksaimniecības zemēm, būs augstāka Ungārijas valstspiederīgajam nekā citas dalībvalsts valstspiederīgajam. Citiem vārdiem, noteikumu, kas ieviests ar 2013. gada Likuma par pārejas pasākumiem 108. panta 1. punktu, iepriekš minētās judikatūras nozīmē būs vieglāk izpildīt Ungārijas valstspiederīgo grupai, nevis citas dalībvalsts valstspiederīgo grupai.

74. Šo diskriminējošo ietekmi turklāt pastiprina ierobežojumi lauksaimniecības zemju iegādei, kādi bija, pirms stājās spēkā šajās lietās aplūkotie valsts pasākumi. No iesniedzējtiesas sniegtajiem paskaidrojumiem izriet, ka sākotnējā redakcijā 1994. gada Likumā par lauksaimniecības zemi bija izslēgta iespēja ārvalstniekiem iegūt īpašumā lauksaimniecības zemes, tomēr šīs personas varēja brīvi iegūt *ususfructus* lietojuma tiesības vai šo zemju parastās lietošanas tiesības. Turklāt un joprojām atbilstīgi šīs tiesas paskaidrojumiem, lai pirms 1994. gada Likuma par lauksaimniecības zemi stāšanās spēkā ārvalstnieks varētu iegūt īpašumtiesības uz lauksaimniecības zemi, viņam bija jāsaņem atļauja no Finanšu ministrijas.

75. Šie ierobežojumi divējādi pastiprināja 2013. gada Likuma par pārejas pasākumiem 108. panta 1. punkta diskriminējošo ietekmi.

76. Pirmkārt, šie ierobežojumi palielināja varbūtību, ka pašreizējie Ungārijā atrodošos lauksaimniecības zemju īpašnieki ir Ungārijas pilsoņi. Varbūtība, ka īpašniekam Ungārijā ir tuvs radnieks, ir daudz lielāka, ja viņš ir Ungārijas valstspiederīgais, nekā tad, ja viņš ir citas dalībvalsts valstspiederīgais. Tādēļ šie ierobežojumi kopā ar prasību par tuvām ģimenes saitēm kaitē citu dalībvalstu valstspiederīgajiem.

77. Otrkārt, šie ierobežojumi rosināja citu dalībvalstu valstspiederīgos, kuri vēlējās ieguldīt lauksaimniecības zemēs, kas atrodas Ungārijā, iegūt šo zemju *ususfructus* lietojuma tiesības vai parastās lietošanas tiesības. Tādējādi pastāv risks, ka šo tiesību izbeigšana, kas paredzēta 2013. gada Likuma par pārejas pasākumiem 108. panta 1. punktā, skars proporcionāli vairāk citu dalībvalstu valstspiederīgo nekā Ungārijas valstspiederīgo.

78. Šajā ziņā Ungārijas valdība norāda, ka no 100 000 personām, kuras skar *ususfructus* lietojuma un parastās lietošanas tiesību atcelšana, kas paredzēta 2013. gada Likuma par pārejas pasākumiem 108. panta 1. punktā, ārvalstu valstspiederīgo – tostarp trešo valstu valstspiederīgo – skaits esot tikai 5058 personas.

²⁷ Šajā ziņā attiecībā uz dzīvesvietas nosacījumiem it īpaši skat. spriedumus, 1997. gada 27. novembris, *Meints* (C-57/96, EU:C:1997:564, 45. un 46. punkts); 1998. gada 24. septembris, Komisija/Francija (C-35/97, EU:C:1998:431, 39. punkts); 2008. gada 11. septembris, *Petersen* (C-228/07, EU:C:2008:494, 54. un 55. punkts), kā arī 2011. gada 5. maijs, Komisija/Vācija (C-206/10, EU:C:2011:283, 37. un 38. punkts). Tāda ietekme ir atzīta attiecībā uz citiem kritērijiem, it īpaši 1979. gada 12. jūlija spriedumā *Palermo Toia* (237/78, EU:C:1979:197, 12.–14. punkts), kas attiecās uz noteikumu par pabalsta piešķiršanu mātēm atkarībā no mātes – pabalsta saņēmējas bērnu pilsonības, 1996. gada 12. septembra spriedumā Komisija/Belģija (C-278/94, EU:C:1996:321, 28.–30. punkts) un 2012. gada 25. oktobra spriedumā *Prete* (C-367/11, EU:C:2012:668, 29.–31. punkts) par prasībām attiecībā uz pabeigtām mācībām attiecīgajā dalībvalstī un vēl arī 2007. gada 25. oktobra spriedumā *Geurts un Vogten* (C-464/05, EU:C:2007:631, 21. un 22. punkts) par noteikta darba ņēmēju skaita nodarbināšanu attiecīgajā dalībvalstī.

79. Šis arguments, kurā galvenā uzmanība ir pievērsta tikai to personu, kuras skar šis pasākums, grupas sastāvam, nav būtisks tādas netiešas diskriminācijas pastāvēšanas novērtēšanā, kuras pamatā ir izcelsme. Šādas diskriminācijas pastāvēšana ir jākonstatē, salīdzinot:

- skarto personu proporciju starp Ungārijas valstspiederīgajiem un
- skarto personu proporciju starp citu dalībvalstu valstspiederīgajiem.

80. Tādējādi netiešās diskriminācijas esamība, kuras pamatā ir izcelsme, ir konstatējama, ja pastāv reāla iespēja, ka to personu, kuras skar attiecīgais pasākums, proporcija, nevis absolūtais skaits²⁸ ir lielāks starp citu valstu valstspiederīgajiem, salīdzinājumā ar to skaitu Ungārijas valstspiederīgo vidū. Pamatojoties uz šo secinājumu 70.–77. punktā paustajiem argumentiem, es uzskatu, ka pamatlietās tas tieši tā arī ir.

81. Kad mutvārdu paskaidrojumu uzklauššanas laikā Ungārijas valdība tika iztaujāta par šo jautājumu, tā nenorādīja nekādu statistiku vai kādu citu elementu, ar ko varētu tikt apstrīdēts šis konstatējums.

82. Ungārijas valdība vēl arī izvirzīja argumentu par iespēju *ususfructus* lietojuma un parastās lietošanas tiesību izbeigšanas gadījumā šo tiesību turētājam pieprasīt finansiālu kompensāciju no sava līgumpartnera. Šī valdība precizēja, ka, piemērojot atbilstošos Ungārijas Civilkodeksa noteikumus, šī kompensācija principā sasniedz summu, par kādu palielināties viņa materiālais ieguvums bez īpašnieka ieguldījuma. Minētā valdība uzskata, ka šādas finansiālas kompensācijas iespēja ir apstiprināta ar *Alkotmánybíróság* (Konstitucionālā tiesa) 2015. gada 21. jūlija spriedumu Nr. 25.

83. Es šajā ziņā norādu, ka jautājumos, kurus lietā C-113/16 ir uzdevusi iesniedzējtiesa, ir izslēgta šādas finansiālas kompensācijas iespēja, pretēji jautājumiem, kas uzdoti lietā C-52/16.

84. Paturot to prātā, šādu tiesību turētāja eventuālā iespēja pieprasīt finansiālu kompensāciju atbilstīgi tam, ko uzsvēra Komisija, nevar novērst netiešo diskrimināciju, kas ir konstatēta iepriekš šajos secinājumos.

85. Lai gan šāda iespēja pastāv, valsts pasākumi, kā pamatlietās apstrīdētie, paredz privātpersonu noteikto *ususfructus* lietojuma un parastās lietošanas tiesību izbeigšanu, un tas notiek pretēji to gribai. Var būt vairāki iemesli, kāpēc privāti līgumpartneri nevēlas šādu tiesību izbeigšanu, piemēram, tiesību turētāja griba saglabāt šo zemju izmantošanu tām raksturīgo īpašību dēļ, nākotnē paredzamo ienākumu iespējas abām pusēm vai arī īpašnieka nespēja izmaksāt finansiālo kompensāciju tiesību izbeigšanas gadījumā. Citiem vārdiem, šādu tiesību izbeigšana privātajiem līgumpartneriem, kuri tās ir noteikuši, var radīt traucējumus, ko iespējama finansiāla noregulējuma izredzes nevar pilnībā novērst.

86. Tādējādi, ciktāl šo tiesību izbeigšana pret to privāto līgumpartneru gribu, kuri tās ir noteikuši, skars proporcionāli lielāku skaitu citu dalībvalstu valstspiederīgo, no tā ir jāsecina, ka šī izbeigšana ir diskriminējoša, lai gan šādu tiesību turētājam ir iespēja pieprasīt finansiālu kompensāciju no sava līgumpartnera.

87. No iepriekš izklāstītā izriet, ka pamatlietās aplūkotie valsts pasākumi, ar kuriem ir paredzēta *ususfructus* lietojuma un parastās lietošanas tiesību izbeigšana *ex lege*, ja vien netiek iesniegti pierādījumi, ka līgums, ar ko ir piešķirtas šādas tiesības, ir noslēgts starp tuviem radniekiem, ir LESD 63. pantā garantētās kapitāla aprites brīvības diskriminējošs ierobežojums.

28 Citiem vārdiem, Ungārijas valdības arguments ir jānoraida tajā ziņā, ka tā pamatā ir *absolūtas* vērtības (attiecībā tikai uz skarto personu grupas sastāvu), turpretī netiešās diskriminācijas esamības pamatā ir jābūt *relatīvām* vērtībām (salīdzinot skarto personu proporciju gan starp citu dalībvalstu valstspiederīgajiem, gan starp Ungārijas valstspiederīgajiem).

D. Par iespēju attaisnot kapitāla brīvas aprites ierobežojumu

88. Būtībā Ungārijas valdība ir izvirzījusi trīs pamatojuma iemeslus, attiecīgi – saistībā ar valsts tiesiskā regulējuma valūtas maiņas kontroles jomā pārkāpumu, negodīgas prakses apkarošanu un vispārēju interešu mērķi, kas saistīts ar lauksaimniecības zemju izmantošanu.

89. Turpinājumā izklāstīto iemeslu dēļ es uzskatu, ka neviens no šiem iemesliem nevar attaisnot tādu valsts tiesisko regulējumu kā šajās lietās aplūkotais.

1. Par attaisnojumu saistībā ar valsts tiesiskā regulējuma valūtas maiņas kontroles jomā pārkāpumu

90. Saskaņā ar LESD 65. panta 1. punkta b) apakšpunktu LESD 63. pants neskar dalībvalstu tiesības veikt visus vajadzīgos pasākumus, lai novērstu attiecīgās valsts likumu un normatīvo aktu pārkāpumus, it īpaši nodokļu jomā vai finanšu iestāžu konsultatīvās uzraudzības jomā.

91. Ungārijas valdība apstiprināja, ka, lai gan tās ir reģistrētas zemesgrāmatā, to *ususfructus* lietojuma tiesību iegūšana, uz kurām attiecas pamatlietā aplūkoti pasākumi, bija nelikumīga *ab initio*. Līdz 2002. gada 1. janvārim lauksaimniecības zemes *ususfructus* lietojuma un parastās lietošanas tiesību iegūšanai nerezidentiem atbilstīgi valsts tiesiskajam regulējumam valūtas maiņas kontroles jomā esot bijusi jāsaņem atļauja no Ungārijas Valsts bankas. Šī banka esot norādījusi, ka nekāda valūtas maiņas atļauja, lai iegūtu šīs tiesības, nav pieprasīta. Tādējādi Ungārijas valsts esot pieņēmusi 2013. gada Likuma par pārejas pasākumiem 108. panta 1. punktu, lai labotu šo nelikumību, kas skar visas tās *ususfructus* lietojuma un parastās lietošanas tiesības, kuras ieguvuši nerezidenti.

92. No Tiesas pastāvīgās judikatūras izriet, ka sankcijai, kas skar LESD garantēto aprites brīvību īstenošanu, ir jāatbilst samērīguma principam²⁹.

93. Šajā konkrētajā gadījumā es uzskatu, ka *ususfructus* lietojuma un parastās lietošanas tiesību izbeigšana ar pamatlietā aplūkotajiem valsts pasākumiem, ņemot vērā mērķi noteikt sankcijas par valsts tiesiskā regulējuma valūtas maiņas kontroles jomā pārkāpumu, nav samērīga.

94. Pirmkārt, man nešķiet, ka paredzētā sankcija spēj īstenot mērķi, kas tai ir noteikts, proti, legalizēt darījumus, kas veikti, pārkāpjot valūtas maiņas kontroles sistēmu. Šī sankcija – izbeigšana – skar visas tiesības, kuras nav noteiktas tuvu radnieku starpā, un tas ir kritērijs, kuram nav nekāda sakara ar iespējamo valūtas maiņas sistēmas kontroles pārkāpumu.

95. Otrkārt, es uzskatu, ka šī sankcija, ņemot vērā tās apjomu, nav samērīga. Manā skatījumā tāda tiesiskā regulējuma pārkāpumam, ar kuru tiek noteikta administratīva kontrole ārvalstu valūtu pirkšanas un pārdošanas jomā, nevar tikt noteiktas sankcijas – tādu tiesību izbeigšana, kas noteiktas, privātpersonām vienojoties, un kuru spēkā esamība, ņemot vērā pamatnoteikumus, turklāt nav apstrīdēta. Šajā ziņā es uzskatu, ka atbilstošāk būtu saistīt šādas administratīvas kontroles pārkāpumu ar administratīviem, it īpaši finansiāliem sodiem.

96. Treškārt, man šķiet, ka šī sankcija nav samērīga, ņemot vērā arī tās vispārējo piemērošanas jomu, – tajā ziņā, ka ar to personām, kuru tiesības ir izbeigtas, nav ļauts pierādīt, ka tās ir ievērojušas valsts tiesisko regulējumu valūtas maiņas kontroles jomā.

²⁹ Kapitāla brīvas aprites jomā šajā nozīmē skat. spriedumu, 2005. gada 1. decembris, *Burtscher* (C-213/04, EU:C:2005:731, 54. un nākamie punkti). Darba ņēmēju pārvietošanās brīvības jomā šajā nozīmē skat. spriedumus, 1989. gada 12. decembris, *Messner* (C-265/88, EU:C:1989:632, 14. punkts), un 1998. gada 30. aprīlis, Komisija/Vācija (C-24/97, EU:C:1998:184, 14. punkts). Brīvas preču aprites jomā šajā nozīmē skat. spriedumu, 2003. gada 2. oktobris, *Grilli* (C-12/02, EU:C:2003:538, 49. punkts). Pakalpojumu sniegšanas brīvības jomā šajā nozīmē skat. spriedumu, 2013. gada 12. septembris, *Konstantinides* (C-475/11, EU:C:2013:542, 52. un 57. punkts). Brīvības veikt uzņēmējdarbību jomā šajā nozīmē skat. spriedumus, 1996. gada 29. februāris, *Skanavi* un *Chryssanthakopoulos* (C-193/94, EU:C:1996:70, 36. punkts un tajā minētā judikatūra), un 2003. gada 6. novembris, *Gambelli* u.c. (C-243/01, EU:C:2003:597, 72. punkts).

97. Ceturtkārt, es uzskatu, ka šī sankcija nav samērīga attiecībā uz tiesiskās palāvības un tiesiskās noteiktības prasībām. Man šķiet, ka šīm prasībām pretrunā ir noteikt apstrīdēto tiesību izbeigšanu vairāk nekā divpadsmit gadus pēc to noteikšanas un apgalvotā valsts tiesiskā regulējuma valūtas maiņas kontroles jomā pārkāpuma³⁰.

98. Es šīs argumentācijas apstiprinājumu rodu spriedumā *Burtscher*³¹, kas attiecās uz gadījumu, kurš ir salīdzināms ar gadījumu šajā lietā, proti, darījuma ar nekustamo īpašumu atcelšanu ar atpakaļejošu spēku tāda administratīvā regulējuma pārkāpuma dēļ, ar kuru noteikts iepriekšējas deklarēšanas pienākums. Tiesa nosprieda, ka darījuma ar nekustamo īpašumu spēkā neesamības sankcija, kas noteikta tāpēc, ka šī deklarācija iesniegta ar novēlošanos, bija nesamērīga daļēji to pašu iemeslu dēļ, kas minēti iepriekš:

- šīs sankcijas piemērošanas joma nebija samērīga, jo šī sankcija tika noteikta automātiski, neatkarīgi no tā, kādi bijuši novēlotās iesniegšanas iemesli (minētā sprieduma 55. punkts);
- arī tās apmērs nebija samērīgs – tajā ziņā, ka ar to, nenorādot uz piemērojamo pamatnoteikumu pārkāpumiem, radikāli tika apšaubīta vienošanās, kas pauž pušu nodomus, – taču tajā pat laikā efektīvi varēja tikt piemēroti citi sodi, piemēram, naudas sods, par novēloto attiecīgās deklarācijas iesniegšanu (minētā sprieduma 56.–60. punkts), un
- ar šo sankciju netika ievērotas tiesiskās noteiktības prasības, kas ir īpaši svarīgas, iegādājoties nekustamo īpašumu (tā paša sprieduma 56. punkts).

99. No iepriekš izklāstītā es secinu, ka pamatlietā aplūkotā *ususfructus* lietojuma un parastās lietošanas tiesību izbeigšana nevar tikt pamatota ar iespējamu valsts tiesiskā regulējuma valūtas maiņas kontroles jomā pārkāpumu.

2. Par tāda attaisnojuma pastāvēšanu, kura pamatā ir negodīgas prakses apkarošana

100. Ungārijas valdība arī norādīja, ka *ususfructus* lietojuma un parasto izmantošanas tiesību izbeigšanas, kas paredzēta ar attiecīgajiem valsts pasākumiem, pamatojums bija vēlme apkarot negodīgu praksi. Atbilstīgi šai argumentācijai pamatlietā aplūkoti līgumi esot izmantoti tam, lai apietu ārvalstu fiziskām un juridiskām personām noteikto aizliegumu iegādāties lauksaimniecības zemes īpašumus. Šī valdība šajā ziņā precīzē, ka tādu īpašumtiesību, kas līdz ar *ususfructus* lietojuma tiesību piešķiršanu zaudējušas savu būtību, saglabāšana neatbilst nekādiem ekonomiskās racionalitātes apsvērumiem.

101. Šajā ziņā no pastāvīgās judikatūras izriet, ka negodīgas prakses apkarošana ir likumīgs pamats, ar kuru var tikt attaisnota LESD garantēto aprītes brīvību ierobežošana. Saskaņā ar šo judikatūru, kas attīstījusies galvenokārt nodokļu jomā, valsts pasākums, kas ierobežo aprītes brīvības, var būt attaisnots, ja tas attiecas īpaši uz pilnībā fiktīviem mehānismiem, kuru mērķis ir izvairīties no attiecīgās dalībvalsts tiesību aktu piemērošanas³².

30 No Ungārijas valdības apsvērumiem iziet, ka Ungārijas Valsts bankas izdotās atļaujas piešķiršana bija pieprasīta līdz 2002. gada 1. janvārim. Taču 2013. gada Likuma par pārejas pasākumiem 108. panta 1. punktā ir noteikts, ka apstrīdētās *ususfructus* lietojuma vai parastās lietošanas tiesības *ex lege* izbeidzas 2014. gada 1. maijā.

31 Spriedums, 2005. gada 1. decembris (C-213/04, EU:C:2005:731). Atbilstīgi minētajā lietā aplūkotajam Austrijas tiesiskajam regulējumam nekustamā īpašuma ieguvējam noteiktā termiņā bija jāiesniedz deklarācija par to, ka zemes gabals ir apbūvēts, ka īpašums nav iegūts, lai izveidotu brīvdienu mitni, un ka ieguvējs ir Austrijas pilsonis vai pret to būtu piemērojama tāda pati attieksme kā pret Austrijas pilsoni (6. un 25. punkts).

32 Šajā ziņā it īpaši skat. spriedumus, 2006. gada 12. septembris, *Cadbury Schweppes* un *Cadbury Schweppes Overseas* (C-196/04, EU:C:2006:544, 51. punkts); 2007. gada 13. marts, *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation* (C-524/04, EU:C:2007:161, 72. punkts), kā arī 2014. gada 1. aprīlis, *Felixstowe Dock and Railway Company* u.c. (C-80/12, EU:C:2014:200, 31. punkts).

102. Tomēr, tā kā šis mērķis attiecas tikai uz fiktīvu mehānismu apkarošanu, uz to nevar atsaukties, lai attaisnotu valsts pasākumu, kura pamatā ir vispārēja negodīgas prakses prezumpcija³³. Lai atbilstu samērīguma principam, pasākumam šā mērķa sasniegšanai jāļauj valsts tiesai izskatīt katru gadījumu atsevišķi, ņemot vērā katra gadījuma specifiku, par pamatu izmantojot objektīvus elementus, lai ņemtu vērā attiecīgo personu krāpniecisko rīcību³⁴.

103. Pamatlietu apstākļos lauksaimniecības zemju *ususfructus* lietojuma un parastās lietošanas tiesību izbeigšana nav piemērota negodīgas prakses apkarošanai. Nevar tikt izslēgts, ka negodīga prakse – lauksaimniecības zemju pārdošanas aizlieguma ārvalstu valstspiederīgajiem neievērošana – tiek īstenota starp tuviem radniekiem.

104. Turklāt šie pasākumi pārsniedz to, kas ir nepieciešams, lai sasniegtu šo mērķi, tajā ziņā, ka to pamatā ir negodīgas prakses prezumpcija, kas attiecas uz visām tiesībām, kuras nav noteiktas starp tuviem radniekiem, neatkarīgi no tā, ka ir pierādīta fiktīvu mehānismu esamība.

105. No iepriekš izklāstītā izriet, ka šie pasākumi nevar tikt pamatoti ar negodīgas prakses apkarošanas mērķi.

3. Par tāda attaisnojuma pastāvēšanu, kura pamatā ir vispārējo interešu mērķis, kas saistīts ar lauksaimniecības zemju izmantošanu

106. Lai attaisnotu lauksaimniecības zemju *ususfructus* lietojuma un parastās lietošanas tiesību, izņemot tās, kuras izveidotas starp tuviem radniekiem, izbeigšanu, Ungārijas valdība apgalvoja arī, ka tiesiskajam regulējumam, kā pamatlietā apstrīdētais, bija vispārējo interešu mērķis, proti, nodrošināt, ka lauksaimniecības zemes pieder tām fiziskajām personām, kuras šīs zemes apstrādā. Tieši šā mērķa vārdā esot aizliegts iegūt īpašumā lauksaimniecības zemi ieguldījumu vai spekulācijas ar nekustamo īpašumu nolūkā, proti, lai iegūtu pievienoto vērtību, ko radītu šo zemju cenas pieaugums.

107. Šī valdība uzskata, ka šā tiesiskā regulējuma mērķis ir arī ļaut jauniem uzņēmumiem izmantot lauksaimniecības zemes, atvieglot tāda izmēra īpašumu radīšanu, kas ļauj izveidot ilgtspējīgu un konkurētspējīgu lauksaimniecisko ražošanu, kā arī izvairīties no lauksaimniecības fondu sadrumstalotības.

108. Kā to pamatoti apgalvoja Ungārijas valdība, Tiesa šādus mērķus jau ir atzinusi par vispārējo interešu mērķiem, it īpaši mērķus nodrošināt, ka zeme pieder tiem, kas to apstrādā, apkarot spekulācijas ar nekustamo īpašumu, nodrošināt nekustamā īpašuma sadali, kas ļautu attīstīt ilgtspējīgas saimniecības, vai arī veicināt saprātīgu pieejamās zemes izmantošanu, cīnoties pret spiedienu nekustamā īpašuma [tirgū]³⁵.

109. Tomēr un atbilstīgi iedibinātajai judikatūrai pasākums, ar kuru tiek ierobežotas aprites brīvības, var tikt atļauts tikai ar nosacījumu, ka tas veicina vispārēju interešu mērķa sasniegšanu un ka tas ir piemērojams nediskriminējoši un ievērojot samērīguma principu, proti, pasākumam ir jābūt tādām, lai tas nodrošinātu noteiktā mērķa īstenošanu un nepārsniegtu to, kas ir vajadzīgs, lai to sasniegtu³⁶.

33 Šajā nozīmē it īpaši skat. spriedumus, 2006. gada 12. septembris, *Cadbury Schweppes un Cadbury Schweppes Overseas* (C-196/04, EU:C:2006:544, 50. punkts); 2007. gada 13. marts, *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation* (C-524/04, EU:C:2007:161, 73. un 79. punkts), kā arī 2009. gada 19. novembris, Komisija/Itālija (C-540/07, EU:C:2009:717, 58. punkts).

34 Spriedums, 2009. gada 17. septembris, *Glaxo Wellcome* (C-182/08, EU:C:2009:559, 99. punkts).

35 Šajā nozīmē skat. spriedumus, 1984. gada 6. novembris, *Fearon* (182/83, EU:C:1984:335, 3. un 10. punkts); 2003. gada 23. septembris, *Ospelt un Schlössle Weissenberg* (C-452/01, EU:C:2003:493, 38.–40. punkts), kā arī 2007. gada 25. janvāris, *Festersen* (C-370/05, EU:C:2007:59, 27. un 28. punkts).

36 Spriedumi, 2002. gada 5. marts, *Reisch u.c.* (C-515/99, no C-519/99 līdz C-524/99 un no C-526/99 līdz C-540/99, EU:C:2002:135, 33. punkts); 2003. gada 23. septembris, *Ospelt un Schlössle Weissenberg* (C-452/01, EU:C:2003:493, 34. punkts un tajā minētā judikatūra); 2005. gada 1. decembris, *Burtscher* (C-213/04, EU:C:2005:731, 44. punkts un tajā minētā judikatūra), kā arī 2007. gada 25. janvāris, *Festersen* (C-370/05, EU:C:2007:59, 26. punkts).

110. Atbilstoši šai judikatūrai es uzskatu, ka ar vispārēju interešu mērķa sasniegšanu, uz kuru atsaucas Ungārijas valdība, nevar tikt pamatoti pasākumi, kā pamatlietā apstrīdētie, vismaz divu un, iespējams, arī trīs iemeslu dēļ.

111. Pirmkārt, šie pasākumi, kuri ļauj saglabāt tikai *ususfructus* lietojuma un parastās lietošanas tiesības, kas noteiktas tuvu radnieku starpā, nav piemēroti Ungārijas valdības izvirzīto mērķu sasniegšanai.

112. Kā pamatoti paskaidroja Austrijas un Portugāles valdības, kā arī Komisija, nekas neļauj izslēgt, ka īpašnieka tuvi radnieki varētu būt ieguvuši šādas tiesības attiecībā uz lauksaimniecības zemēm spekulācijas ar nekustamo īpašumu nolūkos. Savukārt tāpat var būt iespējams, ka personas, kuras nav īpašnieka tuvi radnieki, ir ieguvušas šādas tiesības, lai nodarbotos ar lauksaimniecību.

113. Citiem vārdiem, Ungārijas valdības izvēlētais kritērijs, proti, īpašnieka tuvs radnieks, nav piemērots apgalvoto mērķu sasniegšanai.

114. Otrkārt, pasākumi, kā pamatlietā apstrīdētie, arī nav vajadzīgi Ungārijas valdības apgalvoto mērķu sasniegšanai. Citi kritēriji ļautu sasniegt šos mērķus, vienlaikus vairāk ievērojot aprites brīvības. Tā tas būtu prasības par lauksaimniecības zemes faktisku izmantošanu gadījumā neatkarīgi no tā, vai to izmanto attiecībā uz šīm zemēm noteikto *ususfructus* lietojuma vai parastās lietošanas tiesību turētāji, ja šo tiesību turētāji ir fiziskas personas, vai akcionāri, ja tās ir juridiskas personas.

115. Treškārt, pasākumi, kā pamatlietā apstrīdētie, kā es to jau konstatēju šo secinājumu 70.–86. punktā, ir diskriminējoši.

116. Šis diskriminējošais raksturs būtu pietiekams, piemērojot šo secinājumu 109. punktā minēto judikatūru, lai izslēgtu pamatojumu, kas balstīts uz Ungārijas valdības apgalvoto vispārējo interešu mērķi saistībā ar lauksaimniecības zemes izmantošanu.

117. Man tomēr šajā ziņā ir jānorāda uz zināmas neatbilstības esamību Tiesas judikatūrā. Tiesa jau ir piekritusi pārbaudīt, vai ar vispārēju interešu mērķi var tikt pamatoti pasākumi, kuru diskriminējošo raksturu tā jau iepriekš bija konstatējusi³⁷.

118. Lai gan es tiesiskās noteiktības dēļ uzskatu par vēlamu Tiesai precizēt savu judikatūru šajā ziņā, katrā ziņā no iepriekš izklāstītā izriet, ka valsts pasākumi, kā pamatlietā apstrīdētie, nevar tikt pamatoti ar Ungārijas valdības apgalvoto vispārējo interešu mērķi, kas saistīts ar lauksaimniecības zemes izmantošanu.

E. Par Hartas 17. un 47. pantu

119. Iesniedzējtiesa Tiesai ir uzdevusi jautājumu arī par pamatlietā aplūkoto valsts pasākumu atbilstību Hartas 17. un 47. pantam.

120. Es uzskatu, ka nav jāatbild uz šo uzdoto jautājumu aspektu, jo šie pasākumi ir pretrunā Savienības tiesībām tajā ziņā, ka tajos ir ietverts nepamatots kapitāla aprites brīvības ierobežojums neatkarīgi no iepriekš minēto Hartas noteikumu interpretācijas.

121. Turklāt es šobrīd izskatāmo lietu kontekstā uzskatu, ka apgalvotais Hartas 17. un 47. panta pārkāpums nevar tikt skatīts, to nesaistot ar jautājumu par aprites brīvību neievērošanu.

³⁷ It īpaši skat. spriedumu, 2007. gada 25. oktobris, *Geurts un Vogten* (C-464/05, EU:C:2007:631, 22.–24. punkts).

122. Šis uzdoto jautājumu aspekts norāda uz sarežģīto jautājumu par Hartas piemērojamību nolūkā izvērtēt valstu pasākumus, kā pamatlietā apstrīdētie, ar kuriem netiek īstenotas Savienības atvasināto tiesību normas, bet tiek radīts nepamatots šķērslis LESD garantētajām aprites brīvībām.

123. Jāatgādina, ka Hartas piemērošanas joma attiecībā uz dalībvalstu rīcību ir definēta tās 51. panta 1. punktā, saskaņā ar kuru Hartas noteikumi attiecas uz dalībvalstīm tikai tad, ja tās īsteno Savienības tiesības³⁸.

124. Šajā ziņā Tiesa ir nospriedusi, ka, ņemot vērā paskaidrojumus, kuri attiecas uz Hartas 51. pantu un kuri saskaņā ar tās 52. panta 7. punktu ir pienācīgi jāņem vērā, jēdziens "īstenošana", kas paredzēts šajā 51. pantā, apstiprina Tiesas judikatūru attiecībā uz to, cik lielā mērā dalībvalstu rīcībai ir jāatbilst prasībām, kas izriet no Savienības tiesību sistēmā garantētajām pamattiesībām³⁹.

125. Spriedumā *Åkerberg Fransson*⁴⁰ Tiesa ir nospriedusi, ka Hartā garantētās pamattiesības ir jāievēro, ja valsts tiesiskais regulējums ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā. Atgādinājums – minētā lieta attiecās nevis uz aprites brīvību pārkāpumu, bet gan uz valsts tiesisko regulējumu, ar kuru tiek īstenoti Savienības tiesību akti PVN jomā, kā arī LESD 325. pants⁴¹.

126. Attiecībā uz aprites brīvībām Tiesa spriedumā *Pfleger* u.c.⁴² precizēja, ka dalībvalsts veikta Savienības tiesībās paredzēto izņēmumu izmantošana, lai pamatotu Līgumā garantētas pamatbrīvības šķērslī, ir uzskatāma par Savienības tiesību īstenošanu Hartas 51. panta 1. punkta izpratnē.

127. Šajā ziņā un lai būtu vēl precīzāk, no pastāvīgās judikatūras izriet, ka, ja Tiesa pārbauda valsts tiesisko regulējumu saistībā ar aprites brīvībām, tad uz tām pamattiesībām, kuru aizsardzību garantē Savienības tiesības, nevar atsaukties divos gadījumos, kuri abi ir saistīti ar attaisnojuma pastāvēšanu⁴³.

128. Pirmais gadījums attiecas uz to, ka dalībvalsts atsauca uz attaisnojuma iemeslu, kas ir tieši saistīts ar kādas no pamattiesībām aizsardzību. Tas ir "*Schmidberger*" gadījums⁴⁴, kurā pamattiesību uzdevums ir būt par aizsargu, lai aizstāvētu attiecīgo tiesisko regulējumu.

129. Otrais attiecas uz attaisnojuma iemesla, uz kuru dalībvalsts atsauca kaitējuma pamattiesībām dēļ, noraidīšanu. Tas ir "*ERT*" gadījums⁴⁵, kurā pamattiesības izraisa tā aizsarga zudumu, kas izmantots, lai aizstāvētu attiecīgo tiesisko regulējumu.

38 It īpaši skat. spriedumus, 2013. gada 26. februāris, *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 17. punkts), un 2016. gada 6. oktobris, *Paoletti* u.c. (C-218/15, EU:C:2016:748, 13. punkts).

39 Šajā nozīmē skat. spriedumus, 2014. gada 30. aprīlis, *Pfleger* u.c. (C-390/12, EU:C:2014:281, 32. punkts), un 2014. gada 10. jūlijs, *Julián Hernández* u.c. (C-198/13, EU:C:2014:2055, 33. punkts un tajā minētā judikatūra).

40 Spriedums, 2013. gada 26. februāris (C-617/10, EU:C:2013:105, 21. punkts).

41 Spriedums, 2013. gada 26. februāris, *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 27. punkts).

42 Spriedums, 2014. gada 30. aprīlis (C-390/12, EU:C:2014:281, 36. punkts).

43 Šie divi gadījumi kopā ir skatīti sadaļā ar nosaukumu "The derogation situation", no: Lenaerts, K., "Exploring the limits of the EU Charter of Fundamental Rights", *European Constitutional Law Review*, 2012, 383.–386. lpp.).

44 Spriedums, 2003. gada 12. jūnijs (C-112/00, EU:C:2003:333). Šajā lietā, lai pamatotu preču brīvas aprites ierobežojumu saietu, kurš izraisīja svarīga satiksmes ceļa bloķēšanu, dēļ, Austrijas valdība atsauca uz demonstrantu pamattiesību – tiesību uz vārda brīvību un pulcēšanās tiesību – aizsardzību (skat. šā sprieduma 17. punktu, kā arī 69. un nākamos punktus). Skat. arī spriedumu, 2007. gada 11. decembris, *International Transport Workers' Federation un Finnish Seamen's Union*, sauktu par "Viking" (C-438/05, EU:C:2007:772, 45. un 46. punkts).

45 Spriedums, 1991. gada 18. jūnijs (C-260/89, EU:C:1991:254). Šī lieta it īpaši attiecās uz *ERT* ekskluzīvo tiesību pārraidīt savus raidījumus un ekskluzīvo tiesību uztvert un pārraidīt raidījumus no citām dalībvalstīm summēšanas iespējami diskriminējošo raksturu (skat. šā sprieduma 21.–23. punktu). Tiesa nosprieda, ka dalībvalstis Līgumā paredzētās atkāpes sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai sabiedrības veselības apsvērumu dēļ ir tiesīgas izmantot tikai tiktāl, ciktāl attiecīgais valsts tiesiskais regulējums atbilst pamattiesībām, kuru ievērošanu nodrošina Tiesa, it īpaši vārda brīvībai (skat. šā sprieduma 43.–45. punktu). Skat. arī spriedumus, 1997. gada 26. jūnijs, *Familiapress* (C-368/95, EU:C:1997:325, 24.–27. punkts), kā arī 2014. gada 30. aprīlis, *Pfleger* u.c. (C-390/12, EU:C:2014:281, 35. un 36. punkts).

130. Turpretī – cik man zināms – Tiesa nekad nav uzskatījusi, ka apgalvoto pamattiesību pārkāpums varētu tikt izskatīts *neatkarīgi* no aprites brīvību pārkāpuma. Citiem vārdiem, kad vienīgais saskares punkts ar Savienības tiesībām ir brīvas aprites ierobežojuma pastāvēšana, pamattiesību aizsardzība var būt attaisnojums (“*Schmidberger*” gadījums) vai arī tā var izraisīt attaisnojuma zudumu (“*ERT*” gadījums), taču tā nevar būt neatkarīgs neatbilstības Savienības tiesībām iemesls.

131. Šobrīd izskatāmās lietas tieši attiecas uz šo pēdējo minēto gadījumu. Tik tiešām, vienīgais saskares punkts ar Savienības tiesībām ir kapitāla brīvas aprites ierobežojuma pastāvēšana⁴⁶. Lai attaisnotu attiecīgos valsts pasākumus (“*Schmidberger*” gadījums), Ungārijas valdība nav atsaukusies uz Hartas 17. un 47. pantu, un to interpretācija nav nepieciešama, lai noraidītu tos attaisnojuma iemeslus, kurus šī valdība ir izvirzījusi (“*ERT*” gadījums)⁴⁷. Faktiski iesniedzējtiesa vēlas zināt, vai ar šiem pasākumiem ir pārkāpts Hartas 17. un 47. pants *neatkarīgi* no kapitāla aprites brīvības pārkāpuma⁴⁸.

132. Šādos apstākļos un ņemot vērā iepriekš minēto judikatūru, es drīzāk uzskatu, ka šo apgalvoto Hartas 17. un 47. panta pārkāpumu Tiesa nevar izskatīt.

133. Es vēlos skaidri uzsvērt šīs nostājas, kura izpaužas kā Hartas piemērojamības izslēgšana šobrīd izskatāmajās lietās pastāvošajos īpašajos apstākļos, tvērumu. Šī nostāja, protams, neattiecas uz Savienības iestāžu tiesību aktiem (“*Kadi*” gadījums⁴⁹), nedz arī uz dalībvalstu tiesību aktiem, ar kuriem tiek īstenoti Savienības tiesību akti (“*Åkerberg Fransson*” gadījums⁵⁰).

134. Tā neattiecas arī uz valsts pasākumiem, kuri ir pamatoti attiecībā pret aprites brīvībām, bet kuri apdraud Hartā garantētās pamattiesības (“*ERT*” gadījums⁵¹). Šajā pēdējā gadījumā pamattiesības nav piemērotas neatkarīgi, bet gan aprites brīvību ierobežojuma attaisnojuma kontekstā.

135. Faktiski nostāja, kuru es aizstāvu un kura izpaužas kā iespējas pārbaudīt apgalvotu Hartas pārkāpumu *neatkarīgi* no jautājuma par aprites brīvību pārkāpumu izslēgšana, attiecas uz diviem nākamajiem gadījumiem. Pirmkārt, Harta nevar tikt autonomi piemērota, ja valsts pasākumos ir iekļauts ierobežojums, kas katrā ziņā nav pamatots attiecībā pret aprites brīvībām (šo lietu gadījums). Otrkārt, Harta nevar tikt autonomi piemērota, ja šādos pasākumos nav iekļauts nekāds aprites brīvību ierobežojums (“*Keck un Mithouard*” gadījums⁵²).

136. Pirmajā gadījumā, tajā, kas aplūkots šajās lietās, ir acīmredzams, ka tam, ka tiek izslēgta iespēja piemērot Hartu autonomi, praksē nav nekādas nozīmes, jo attiecīgie valsts pasākumi katrā ziņā ir pretrunā Savienības tiesībām.

137. Tādējādi faktiskais praktiskais tās juridiskās nostājas tvērumu, kuru es šeit aizstāvu, attiecas tikai uz “*Keck un Mithouard*” veida valsts tiesisko regulējumu. Šajā gadījumā pieņemt, ka Hartas pārkāpums varētu tikt pārbaudīts neatkarīgi no aprites brīvību pārkāpuma, nozīmētu, ka viss valsts tiesiskais regulējums, pat tas, ar kuru šīs tiesības netiek ierobežotas, varētu tikt aizliegts saistībā ar Hartu, ja tas tiktu apstrīdēts tādā faktiskā situācijā, kas attiecas uz minēto brīvību piemērošanas jomu,

46 Es šajā ziņā precizēju, ka divu turpmāk norādīto apsvērumu dēļ man nešķiet iespējams uzskatīt, ka ar valsts pasākumiem, kas aplūkoti šajās lietās, tiek “īstenota” Direktīva 88/361. Pirmkārt, šī direktīva, kuras mērķis bija īstenot EKL 67. pantu, ir zaudējusi savu jēgu pēc tam, kad šis pants tika atcelts ar Amsterdamas līgumu, lai gan Tiesa ir atzinusi šīs direktīvas I pielikuma skaidrojošo raksturu: skat. šo secinājumu 52. punktu. Otrkārt, pienākums, kas pārkāpts ar attiecīgajiem valsts pasākumiem, ir noteikts LESD 63. pantā, un minētajā I pielikumā ir ietverts tikai nepilnīgs kapitāla aprites veidu uzskaitījums.

47 Skat. šo secinājumu 88.–118. punktu.

48 Skat. šo secinājumu 21. punktu.

49 Spriedumi, 2008. gada 3. septembris, *Kadi* un *Al Barakaat International Foundation/Padome* un Komisija (C-402/05 P un C-415/05 P, EU:C:2008:461, 281.–327. punkts), kā arī 2013. gada 18. jūlijs, Komisija u.c./*Kadi* (C-584/10 P, C-593/10 P un C-595/10 P, EU:C:2013:518, 65.–69. punkts).

50 Spriedums, 2013. gada 26. februāris (C-617/10, EU:C:2013:105).

51 Spriedums, 1991. gada 18. jūnijs (C-260/89, EU:C:1991:254).

52 Spriedums, 1993. gada 24. novembris (C-267/91 un C-268/91, EU:C:1993:905).

proti, visās pārrobežu situācijās. Konkrēts piemērs: tas it īpaši nozīmētu, ka tiesiskais regulējums, ar kuru ir aizliegts nakts darbs maizes ceptuvēs, attiecībā uz kuru Tiesa ir nospriedusi, ka tas neierobežo preču brīvu apriti⁵³, turpmāk varētu tikt pārbaudīts, ņemot vērā Hartas normas (it īpaši tās 15. un 16. pantu).

138. Šāda interpretācija man šķiet diezgan grūti saskaņojama ar LES 6. panta 1. punktu un Hartas 51. panta 2. punktu, atbilstīgi kuriem ar Hartas normām nekādi netiek paplašinātas Savienības kompetences, kā tās noteiktas Līgumos.

139. Manuprāt, šī interpretācija ir jānoraida, izslēdzot iespēju pārbaudīt apgalvoto Hartas pārkāpumu neatkarīgi no aprites brīvību pārkāpuma. Tā ir tieši tā pieeja, kura tika pieņemta spriedumā *Pelckmans Turnhout*⁵⁴, kurā Tiesa ir nospriedusi, ka Harta nevar tikt autonomi piemērota, ja attiecīgais valsts tiesiskais regulējums neierobežo pārvietošanās brīvības.

140. Turpretī man šķiet, ka spriedums *Pfleger* u.c.⁵⁵, kas attiecās uz valsts tiesisko regulējumu, kurā iekļauts nepamatots pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojums, tomēr atstāj šaubas par iespēju autonomi piemērot Hartu.

141. Tik tiešām, šā sprieduma 35. un 36. punktā Tiesa pareizi atgādināja, ka uz Hartu nevar atsaukties saistībā ar pamatojuma iemeslu novērtēšanu. Tomēr minētā sprieduma 57.–60. punktā Tiesa ir piekritusi pārbaudīt Hartas 15.–17. panta pārkāpuma esamību *neatkarīgi* no jautājuma par pakalpojumu sniegšanas brīvības pārkāpumu (kas konstatēts tā paša sprieduma 39.–56. punktā)⁵⁶. Manā skatījumā šī pieeja ļauj saglabāties šaubām, kas ir jāklidē attiecībā uz iespēju pārbaudīt apgalvoto Hartas pārkāpumu neatkarīgi no jautājuma par aprites brīvību pārkāpumu.

142. Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, es iesaku Tiesai uz šo uzdoto jautājumu aspektu atbildēt šādi: kad Tiesa pārbauda valsts tiesisko regulējumu saistībā ar aprites brīvībām, apgalvotais Hartā garantētās pamattiesības pārkāpums nevar tikt pārbaudīts neatkarīgi no jautājuma par šo brīvību pārkāpumu.

VI. Secinājumi

143. Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, es iesaku Tiesai uz *Szombathelyi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (Sombathejas Administratīvo un darba lietu tiesa, Ungārija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

LESD 63. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tam pretrunā ir tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietās apstrīdētais, kurā paredzēta lauksaimniecības zemes *ususfructus* lietojuma un parastās lietošanas tiesību izbeigšana, ja vien netiek pierādīts, ka šīs tiesības ir noteiktas vienas ģimenes tuvu radnieku starpā, un lai gan šādu tiesību turētājam ir iespēja pieprasīt finanšu kompensāciju no sava līgumpartnera;

53 Spriedums, 1981. gada 14. jūlijs, *Oebel* (155/80, EU:C:1981:177).

54 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2014. gada 8. maijs (C-483/12, EU:C:2014:304, 24.–26. punkts). Šis spriedums attiecās uz valsts tiesisko regulējumu, ar kuru komersantiem ir noteikta iknedēļas slēgšanas diena. Šajā nozīmē skat. arī spriedumu, 1991. gada 4. oktobris, *Society for the Protection of Unborn Children Ireland*, sauktu par "Grogan" (C-159/90, EU:C:1991:378, 30. un 31. punkts).

55 Spriedums, 2014. gada 30. aprīlis (C-390/12, EU:C:2014:281). Šo pašu pieeju Tiesa pēc tam turpināja spriedumā, 2015. gada 11. jūnijs, *Berlington Hungary* u.c. (C-98/14, EU:C:2015:386, 89.–91. punkts).

56 Tiesa tomēr saistībā ar savu analīzi tikai norādīja, ka nepamatots vai nesamērīgs pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojums atbilstīgi LESD 56. pantam vairs nav pieņemams saskaņā ar minēto 52. panta 1. punktu attiecībā pret Hartas 15.–17. pantu, tādā veidā, ka atsevišķa pārbaude šajā ziņā nav nepieciešama. Skat. spriedumu, 2014. gada 30. aprīlis, *Pfleger* u.c. (C-390/12, EU:C:2014:281, 59. un 60. punkts).

Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 51. panta 1. un 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tad, kad Tiesa pārbauda valsts tiesisko regulējumu saistībā ar aprites brīvībām, apgalvotais minētajā hartā garantētās pamattiesības pārkāpums nevar tikt pārbaudīts neatkarīgi no jautājuma par šo brīvību pārkāpumu.